ka vabadussõjalaste poliitilise liikumise pooldajate ning majanduslikkude toetajate hulka.

Isikl. jm. saadud andmed. *T.*

RYSSENBERCH, Hans, kullaseppmeister Tallinnas XV s., sünni- ja surmaaeg teadmata; teda mainitakse 1450 Tallinna kodanikuna ja 1445 majaomanikuna Pikal tänaval. A. 1465 valiti ta Tallinna kullaseppade tsunfti vanemaks, mis kohal oli ta ka 1492—94, ja 1488 Kanuti gildi vanemaks. Viimasel a. R. ei võtnud vastu Moskva suurvürsti kutset astuda tema teenistusse. R-i on veel mainitud a-l 1497. — R-i toodangust on säilinud ainult üks teos — Tallinna Niguliste kirikule loodud hõbedane ülekullatud monstrants a-st 1474, praegu Eremitage'i muuseumis Leningradis; see on kõige kunstiväärtuslikum keskaegses Eestis valminud ja senisäilinud kullasepakunsti teos. Monstrants, 112 cm kõrge ning teostatud peenis ja kunstiküllaseis gooti arhitektuurivormes, kuulus Niguliste kirikule kuni 1711, mil Tallinna raad ta raske südamega kinkis kindralkub. A. D. Menšikov'ile (vt.) lootuses, et viimane kaasa mõjub linna privileegide kinnitamiseks tsaar Peeter I (vt.) poolt. Monstrants jõudis Eremitage'i tsaari kaudu. — Kuulus meister kullasepakunsti alal oli ka Hans R. noorem, eelmise poeg (sünni- ja surmaaeg teadmata). Viimane oli 1498—1502 ja 1518—22 Tallinna kullaseppade tsunfti vanem.

R. Hausmann, Die Monstranz des H. R. in der K. Eremitage zu St. Petersburg (Mitt. XVII, 2, 1899); *idem*, Der Silberschatz der St. Nikolaikirche zu Reval (*ibid.*); W. Neumann, Verzeichnis baltischer Goldschmiede (SB Riga 1904, lk. 158—159); A. Friedenthal, Die Goldschmiede Revals (1931); A. Vaga, Eesti kunsti ajalugu I (1932), lk. 277—278. *A. V.*

S.

SAABERG, Ernst, vt. **SAARESTE, Ernst.**

SAABERK, Albert, vt. **SAARESTE, Andrus.**

***SAAL, Andres,** kirjanik, kaotas 1928. a. paiku nägemise ja ei saanud selle tagajärjel hiljemini enam jätkata kirjanduslikku tegevust endises ulatuses. Siiski püüdis S. ka sel ajal hoolitseda EKS-i väljaandel ilmuva ta enda 6-andelise „Valitud kirjatööde kogu" redigeerimise eest ja avaldas uusigi teoseid (romaani „Valgus hommikust", Tartu, 1929). Ta osutas neil aastail suurt huvi ka metafüüsiliste küsimuste vastu. S. suri 23. VI 1931 Los Angeles'es; ta põrm tuhastati, toodi kodumaale ja paigutati 1932 Tartu Maarja kirikusse. — Lisaks „Valitud kirjatööde kogu" II andele (Tartu, 1926), mis sisaldab „Leili", ja IV andele (*ibid.*, 1927), mis sisaldab „Saarepiiga" (esmakordselt ilmunud „Olevikus" 1893), ilmusid osalt S-i elu lõpul, osalt peale ta surma „Valitud kirjatööde kogu" V andes (*ibid.*, 1928) — „Uudu ja Meeta", „Dan ja Singa", „Põgenenud kloostri kasvandik", VI andes (*ibid.*, 1929—30) — „Hilda", I andes (*ibid.*, 1931) — „Aita" ja III andes (*ibid.*, 1936) — „Vambola".

Kampmann, Peaj. III^{III} (1933), lk. 207 jj.; Ridala, E. kirj. ajal. III^{II} (1927), lk. 275 jj.; J. Tõnts, A. S. („Olion" 1931, nr. 11); O. Urgart, A. S. 70-aastane (E. Kirj. 1931, nr. 6—7); *idem*, Täiendusi ja õiendusi... (E. Kirj. 1931, nr. 9); *idem*, A. S-i elu ja looming (A. S., Valitud kirjatööde kogu I). *O. U.*

***SAAR, Mart,** helikunstnik, sünd. 16. IX 1882 vkj. — Loobunud praktilisest muusikalisest tööst on S. täielikult andunud loomingule Taevere vallas omas talus Hüpassaarel, kus ta elab a-st 1931. S. taotleb rahvuslikku omapära koori- ja soololaulu ning klaveritööde alal; neist töist on enamik käsikirjas. Trükis on ilmunud ta enda kirjastusel mitu koorikogu ja üksiklaule ning E. Lauljate Liidu ja Helikunsti Sihtkapitali kirjastusel üksiklaule jm. töid. Neist mainitagu „Viis soololaulu" I, II (1928, 1932); klaveriteoseist on avaldatud „Kaks prelüüdi" (1930), „Hetk" (1932), „Kolm pala" (1938), „Masurka" (si, 1938), „Masurka" (sol, 1939), „Valss" (re♭ 1938) ja „Valss" (la, 1938; kõik ilm. Tallinnas).

A. Kasemets, Eesti muusika arenemislugu (1937); „Muusikaleht" 1932, nr. 7/9 (E. Visnapuu) ja 1937, nr. 10 (E. Visnapuu). *J. A.*

***SAARESTE** (end. perekonnanimi kuni 1921 **Saaberk, Saaberg**), **Andrus (Albert),** käis tutvumas murrete uuri-

Eesti biograafilise leksikoni tÃƒÂ¤ienduskÃƒÂ¶ide, 1940, lk. 286